

(2. rész) A mátrai borvidék

Hazánkban 22 borvidék található, a hegyvidékiek közül legnagyobb a 7200 hektáron elterülő mátrai. A fekvése földrajzilag igen szerencsés, ugyanis a napsütötte déli lankákat a hegység csúcsai védik az északról beáramló hideg levegőtől.

A borvidék központja Gyöngyös, ahol az Árpád-kor óta folyamatos a szőlőtermelés és a borkészítés. Az Árpád-kor után a település életében a 14. század hozott nagy változást. Károly Róbert 1334-ben emelte mezővárosi rangra Gyöngyöst, ettől kezdve Budával azonos jogokat élvezhetett a település. Ami azt is jelentette, hogy a gyöngyösi polgárok jogot kaptak arra, hogy a földjeiken termelt borokkal szabadon rendelkezzenek.

TÖRÖK SZŐLŐ GYÖNGYÖSÖN

A török uralom alatt a város szultáni birtok volt, ebben az időszakban a város fejlődése megtorpant, de a szőlőművelés fennmaradt. Ekkor terjedt el a török szőlő, aminek vörösborra nagy hasznát hozott Gyöngyösnek.

A Borpalota Gyöngyösön

A török világhutató Evlia Cselebi szerint Gyöngyösön és környékén 17 féle szőlő volt, és olyan bort termelt, hogy párját ritkította. Cselebi írásában „igen virágzó városnak” említette Gyöngyöst. Bél Mátyás 1739-ben járt a városban, és elismerően szövegezte a környéken található szőlőültetvényekről, amik olyan közel vannak a városhoz, hogy beleérnek az udvarokba.

A szőlőtermesztés fénykora az 1700-as évek végétől az 1800-as évek első harmadáig tartott. Az 1890-es években pusztító filoxeravész a mátrai borvidéket sem kímélte, ebben az időben kezdett a térség lakossága szőlőoltvány-termesztéssel foglalkozni, ami napjainkig is tart, az ország oltványainak ma is Mátraalján állítják elő.

A 20. század alapvető változásokat hozott a borvidék életében, a két világháború és a szocializmus időszaka nem igazán kedvezett a minőségi bor készítésének, ám szerencsére az 1990-es évek változásaival együtt új lendületet kapott a mátrai borászat is.

A DUBICZ BORÁSZAT A BORPALOTÁBAN

Napjainkban a gyöngyösi borászat egyik reprezentánsa a Dubicz Borászat és Szőlőbirtok, melynek központja a gyöngyösi buszpályaudvar mögötti Borpalotában található.

Az épület helyén egykor az Oroszlán Szállóház állt, amit 1905-ben megvásárolt a Gyöngyös–Visonta Bortermelő Szövetkezete. Az épület átalakítását még a vásárlás évében megkezdték, majd a következő évben a bortermelés is megkezdődött. A ház 1940-ig a szövetkezet tulajdonában maradt, majd többszöri tulajdonosváltás következett.

A Dubicz-család 2003 óta az épületben és a borospincében működő Borpalota Borászat tulajdonosa. A borászat 123 hektár saját szőlőültetvénnyel rendelkező, kiemelten fehér borokkal foglalkozó pincészet. Az igényes borokat tartalmazó palackokat különleges, egyedi címkék díszítik, amelyek nemzetközi sikert is elkönyvelhetnek. 2018-ban a Graphasel Design Stúdió által tervezett boroscímkék 45 ország 8600 alkotása közül elnyerték a dizájn Oscarnak számító Red Dot-díjat.

A BORCÍMKÉK A MÁTRA TERMÉSZETI ADOTTSÁGAI TŰKRÖZIK

A természetjárók számára külön öröm, hogy a különleges címkék a mátrai borvidék sajátos természeti adottságait sűrítik egy absztrakt szimbólumrendszerbe. A címkék jelentése az alábbiakat szimbolizálja:

Az Irsai Olivér palackján a Mátra domborzata és a hegyek köszönnék vissza. Az illatos saugvinon blanc mohát idéző címkéjén a Mátra növényvilágának egy része látható. A rozén a mátrai farönkök, az erdők hatalmas fáit jelennek meg. A szürkebarát a vízparti sás látványát tárja elénk. Az olaszrizling címkéjén a Mátra vulkanikus kőzete, a bazalt tűnik fel. A chardonnay az évek múlását jelző faerezetet viseli magán. A muscat ottonel a páfányra utal. A kékfrankos–cabernet franchoz jól

Szőlők Farkasmályban

illik a piros szamócató. A kékfrankos–cabernet saugvinonhoz a Mátrában található rengeteg patkó látványa társul. A bársonyos hárslevelűhöz jól passzol a Mátra ásványkincseit mutató címke. A Zsizi gyöngyözőbor címkéje a mátrai csipkebogyókat szimbolizálja. A Sziget Fesztiválok

Mátrai Bornapok Gyöngyös főterén

hivatalos fehér-, vörös- és rozéborain a Mátra erdőiben megtalálható tobozok mintái láthatók.

A FARKASMÁLYI PINCESOR

Miután megkóstoltuk az ízletes borokat, túrára indulunk a Gyöngyöshöz tartozó Farkasmályi-völgybe, ami virtuális választóvonalat képez a mátrai borvidék keleti és nyugati része között. A Farkasmályi-völgy a Gyöngyösről Mátrafüred felé vezető műút jobboldalán található, ahová gyalogosan érdemes elindulni a gyöngyösi buszpályaudvartól. Kövessük a Sár-hegy felé vezető Mária út jelzést, ebből ágazik ki a balra tartó, sárga szíllőt ábrázoló Borút turistajelzés. A szőlők között vezető Borúton bandukolva fél órán belül a Mérges-patak mély völgyében található Farkasmályi pincesornál járunk.

Farkasmály a nevét a farkas két mellső lába közötti szőrzetéről, prémről kapta. A gyöngyösi lakosok a Sár-hegy lábánál öt méter magas, természet alkotta, sötétkék színű trachit sziklafalakat találtak, ami felkínálta a lehetőséget pincék vájásához. Az első pincét 1785-ben építette Nagy József postabirtokos, ezzel egy időben

Magyarvárosnak, majd a későbbiekben épült 13 pincét Németvárosnak nevezték el a helyiek. Németváros a nevét a tulajdonosok német családneve után kapta. A három „város” egyes pincéihez a 19. század második felében emeletes présházakat építettek, a barokkos és klasszicista présházakból pedig romantikus és eklektikus épületegyüttesek alakultak ki.

A 24. számú pince tulajdonosa, Balla Antal (Antusz bácsi) 1834-ben építette a présházát. Antusz bácsi – akit a helyiek farkasmályi remeteként emlegettek – négy platánfát ültetett a présház elé, ezek közül három még a mai napig áll, korábban az „Év fája” versenyen is lehetett egyikükre szavazni. A felső rész pincéinél sokkal nagyobb az előtér, mint az alsó részen, ezért az 1850–1860-as években a szüreti mulatságokat itt tartották, sokszor mulattak itt a kor neves művészei is.

A filoxérajárvány nem kímélte a farkasmályi szőlőket sem, erről Káplány József így ír:

Farkasmály, pince

már tapasztalhatjuk a pozitív változásokat. A felső rész gondozott pincéi, az előttük álló hatalmas fákkal, padokkal kellemes látványt nyújtanak.

A farkasmályi pincesor felkeresése után büszkén mondhatjuk, hogy láttuk Magyarországon történelmi borvidéken Közép- és Kelet-Európa legnagyobb kézzel vájt pincesorát. A pincesor végigjárása és a borkóstolás után a Borút turistajelzésen felkapaszkodhatunk a Pipis-hegyre, majd onnan Mátrafüredre gyalogolhatunk egy jó óra alatt, útközben szép kilátásokban gyönyörködve.

Végezetül egy látványos, remek programra hívom fel olvasóink figyelmét. Minden év május közepén rendezik meg a gyöngyösi Fő téren a Mátrai Bornapokat, és ezzel egy időben Farkasmályon az „lvó-napi pincejárást”, aminek keretében bordanokok szórakoztatják a vendégeket.

Eredeti Orczy-pince 1785-ből

A Mária-szobor Farkasmályban

A Bárdos és Fia pincészet

„...ott, ahol a század elejétől 1888. évig vígan dalolt a szüretelő nép, ott, ahol poharak csengése és elmés köszöntők között csapongott a kedély, ezer és ezer akószámra hevert a drága nektár, ott az 1900. évig csendes, mélabús volt minden. Üresek voltak a pincék, búskomoran jártak a szőlőtulajdonosok.”

Alig egy évtizeddel a járvány után magához tért Farkasmály. A pincesor a két világháború között élte fénykorát, amikor Gyöngyös – a szőlő és a bor városa – borkereskedelmi központja és mulatózóhelye volt. A különféle céhek emberei a szüreti időszakban a présházak előtt dalolva köszöntötték az új évszázad szőlőtermését.

Sajnos a fénykor rövid ideig tartott, a II. világháború visszavetette a bortermelést is, a pincesor azonban nem néptelenedett el, mert 800 ember talált itt menedéket a Mátra hegyvonulatánál hosszú ideig megálló front harcai idején. Ennek emlékét őrzi a pincesor közepén álló Mária-szobor.

FARKASMÁLY NAPJAINKBAN

Az államosítás nem kedvezett Farkasmálynak sem, az 1990-es évek elejére elhanyagolt völgyként már csak a pincelyukak hirdették az egykori szép élet nyomait. Napjainkban azonban

Borok a Mátrai Bornapokon

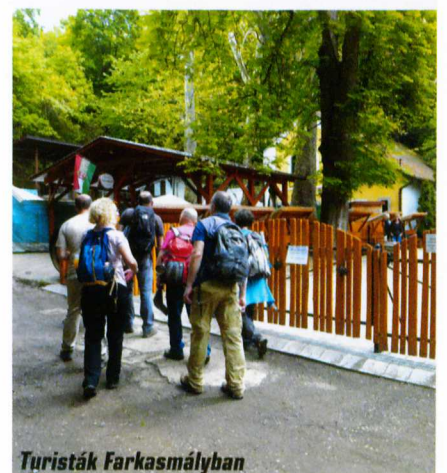
épült báró Orczy Lőrinc kettős pincéje (15. és 16. számú pince).

A pincék készítésében fontos szerepe volt Orczy Lőrincznek, aki francia hadifoglyokat hozott Farkasmályba, hogy pincéket vájasson velük. A hadifoglyok közül kiválogatták azokat, akiknek ebben és a borászatban tapasztalatuk volt.

A pincék a bejárat felé lejtnek, ezáltal a mustgáz és a folyadékok könnyen kiutat találnak. Az első pincék hossza elérte az 50 métert, belmagasságuk pedig a 4 métert. Összesen 26 pince készült el a 19. század közepére, többségük pincefolyosón keresztül összeköttetésben állt a szomszédjával.

ANTUSZ BÁCSI PLATÁNFAI

A legkorábban épült hat pincét Középvárosnak, az 1834-ben elkészült hét pincét

Turisták Farkasmályban